אלהינו מלך העולם הטוב והמטיב: **י** אין מברכין על אוכל מן כל האוכלין ולא על משקה מן כל המשקין עד [א]שיבא לפניו ואם בירך ואח"כ הביאו לפניו צריך לחזור ולברך. נטל אוכל ובירך עליו [ז]ונפל מידו ונשרף או שטפו נהר נוטל אחר וחוזר ומברך עליו אף על פי שהוא °מאותו המין וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד [ס]על ברכה ראשונה כדי שלא להוציא °שם שמים לבטלה. עומד אדם על אמת המים ומברך ושותה אע"פ שהמים שהיו לפניו בשעת הברכה אינם המים ששתה מפני שלבך נתכוון תחלה: **יא** [ע]דברים הבאים בתוך [ב]הסעודה והן מחמת הסעודה אינן צריכין ברכה לפניהם ולא לאחריהם אלא ברכת המוציא שבתחלה וברכת המזון שבסוף פוטרת הכל שהכל טפלה לסעודה. ודברים [י]שאינן מחמת הסעודה שבאו בתוך הסעודה טעונין ברכה לפניהם ולא לאחריהם. ודברים הבאים לאחר הסעודה בין מחמת הסעודה בין שלא מחמת הסעודה טעונין [כ]ברכה לפניהן ולאחריהם: **יב** [ג]בשבתות ובימים טובים ובסעודת הקזת הדם ובשעה שיצא מן המרחץ וכיוצא בהן שאדם קובע סעודתו על [ל]היין. אם בירך על היין שלפני המזון פטר את היין ששתה לאחר המזון קודם שיברך ברכת המזון. אבל בשאר הימים צריך לחזור ולברך בתחלה על היין של אחר המזון. בא להן יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו °שאין בית הבליעה פנוי שיענו

א טור סי' ר"ו סמ"ג עשין שם: ב טור סי' קע"ז סמ"ג עשין כ"ז: ג טור סי' קע"ד סמ"ג עשין שם:

סייע שינוי מין אבל כשנכנס ממין אחר אינו מברך הטוב והמטיב. ואמרינן בירושלמי סוף פרק כיצד מברכין יין חדש ויישן צריך לברך. ומשמע לרבינו דלאו דוקא חדש מתחלה ואח"כ ישן שאין הדבר תלוי אלא כשיהיו שני מינים. וכתבו הגהות אבל מדברי רש"י משמע דוקא כשהשני משובח מהראשון וכן פירש רשב"ם. וכתבו התוספות שכן כתב בעל ה"ג וכן משמע בירושלמי דלפי שהיין טוב מן החדש צריך לברך מיהו עובדא דבתר הכי פליג דקאמר על כל חבית וחבית מברך הטוב והמטיב משמע בכל ענין אפילו מטבא לבישא. ומיהו יש לדחות שהיה מברך לפי שלא היה מכירו אבל אם ידוע שהשני גרוע לא. ונראה דאפילו השני גרוע מברך דעל רבוי יינות מברך ובלבד שלא יהא האחרון גרוע יותר מדאי שאין יכולים לשתותו אלא מדוחק וכן דעת ר"ת:

י אין מברכין וכו'. נראה דהיינו מדאמרינן בירושלמי פרק כיצד מברכין אהן דנסיב עגולא והוא לא אתיא בידיה צריך לברוכי עליה זמן תניינות כלומר והוא מי שתופס עגולא וכבר בירך עליו קודם שבא לידו צריך הוא עכשיו לחזור ולברך: נטל אוכל וכו' עד מפני שלבך נתכוין מתחלה. ירושלמי פרק כיצד מברכין וכתבוהו ה"ר יונה והרא"ש והטור וכתבו דהא דקאמר שצריך לומר בשכמל"ו היינו לאחר שאמר אלהינו מלך העולם אבל אם לא אמר אלא בא"י בלבד יסיים ויאמר למדני חוקיך כדי שיהא כקורא פסוק ולא יהא מוציא ש"ש לבטלה:

יא דברים הבאים וכו' עד טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם. פרק כיצד מברכין (ברכות מ"א:) אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונין ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם ושלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונין ברכה לפניהם ואין טעונין ברכה לאחריהם לאחר הסעודה טעונין ברכה בין לפניהם בין לאחריהם. ופירש"י דברים הבאים מחמת הסעודה ללפת בהם את הפת בין מזון בין פירות כיון שהביאום ללפתן אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו. שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה כגון דייסא וכן כרוב ותרדין שלא הביאו אותם מתחלה ללפת בהן את הפת ואוכל אותם בפני עצמן מברך לפניהם שאין מצטרפין עם הפת ואינו מברך לאחריהם שמצטרפין עם מה שאכל וברכת המזון פוטרת את הכל. דברים הרגילים לבא לאחר הסעודה כגון פירות אפילו הביאן בתוך הסעודה שלא מחמת ליפתן טעונין ברכה בין לפניהם דלאו טפלה נינהו ובין לאחריהם דאין ברכת המזון פוטרתן דלאו מזוני נינהו. והתוספות פירשו דברים הבאים מחמת הסעודה כלומר דברים הרגילים לאוכלן עם הפת כגון בשר ודגים וכל מיני קדרה והביאן בתוך הסעודה אין טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם אפילו אכלן בתוך הסעודה בפני עצמן בלא פת דכיון דמשום פת הן באין הפת פוטרתן אבל דברים שאין דרכן לבא בתוך הסעודה כגון תמרים ורמונים ושאר כל פירות שאין רגילים ללפת בהן את הפת טעונין ברכה לפניהם דכיון דלאו משום ליפתן אתו אין הפת פוטרתן, לאחר סעודה גרסינן ותו לא ול"ג דברים הבאים בכיפא וה"פ אם הביאו דברים שהזכרנו אחר הסעודה פירוש לאחר שמשכו ידיהם מן הפת טוב אין הפת פוטרתן והוי כמו שאכלן בלא שום סעודה ובין דברים הרגילים לבא מחמת הסעודה ובין דברים שאין רגילים לבא מחמת הסעודה טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם דאכל דברים דלעיל קאי ועכשיו אין לנו דין זה דאין אנו מושכין ידינו מן הפת עד לאחר ברכת המזון עכ"ל. ורבינו נראה לכאורה דכרש"י סבירא ליה שכתב בכיפא דברים הבאים. ויש לדחות שסבר אפשר דכתוספות ס"ל ודברים הבאים דקתני היינו כל דברים הבאים ולכן אני אומר שאין בדברי רבינו הכרע:

יב בשבתות ובימים טובים וכו'. משנה שם (ברכות מ"ג.) בירך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון ובגמרא אמר רבה בר מרי אריב"ל לא שנו אלא בשבתות ובימים טובים ובשעה שאדם יוצא מבית המרחץ ובשעת הקזת הדם הואיל ואדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה בירך על היין שלפני המזון לא פטר את היין שלאחר המזון כך היא גירסת הרי"ף והיא גירסת רבינו יונה והרא"ש לא היה כתוב בספרי אלא ל"ש אלא בשבתות וי"ט אבל בשאר ימות השנה וכו' וכתבו שע"פ הגאונים הוגה במקצת ספרים שעת הקזה ושעה שיוצא מבית המרחץ משום דבנדרים משמע שאז גם כן היו קובעים סעודתן על היין: **בא** להם יין וכו'. משנה שם בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו ובגמרא (שם מ"ג.) יהבינן טעמא לפי שאין בית הבליעה פנוי פירוש אין לב המסובין אלא לבלוע. ובירושלמי אמרינן דטעמא שמא יקדים קנה לושט ויסתכן: ומ"ש

לחם משנה

יא דברים הבאים וכו'. דברי רבינו ז"ל נראין כפירוש התוספות ז"ל (דף מ"א: ד"ה הלכתא):

יב שאדם קובע סעודתו על היין. בפרק כיצד מברכין (דף מ"ב:) ומשמע מהתם דלאו חייב לקבוע הסעודה על היין אלא רגילות קאמר שהיו רגילין בכך דהא אביי אמר שם דכוו"ע היה מברך על כל כוס וכוס משום דלא היה רגיל לקבוע סעודתו על היין ועל זה קשה לי על מ"ש ה"ה על מ"ש רבינו ז"ל בפרק שלשים מהלכות שבת שצריך לקבוע סעודה על היין בשבתות וימים טובים שנלמד מכאן דהא הכא לא אמרו אלא רגילות לקבוע: אם בירך על היין שלפני המזון פטר וכו'. עוד אמרו במשנה בירך על הפרפרת שלפני

הגהות מיימוניות

י [ז] ירושלמי אהן דנסיב תורמוסא ומברך עליה והוא דנפיל מיניה מברך לפניה זמן תניינות כו' ובשם רבינו תם מצאתי שאם בירך על הכוס ונשפך והביאו לו כוס אחר הדי לו בברכה ראשונה כדאשכחן ברב אשי דאניד בקידושא רבה ונתון דהוא סבא ושתי מה לי הוא מה לי אחר אבל לכתחלה הוא עדיף: °[הטור הוסיף שם ביאור ואמר ואע"פ שהיה מאותו המין לפניו יותר כשבירך על הראשון]: [ס] וכן איתא בירושלמי על כל המברך ברכה לבטלה: °[כתוב שם אם אמר בא"י לבד ולא אמר אלהינו כשנפל מידו יסיים למדני חוקיך שנראה כקורא פסוק ואין כאן מוציא ש"ש לבטלה ע"כ]: **יא** [ע] פירש"י דברים שמלפתים בהן את הפת ולא נהירא לר"י הא דקתני הוא כל שהוא עיקר ועמו טפילה כו' ועוד מפריך עלה יין נמי ניפטריה פת אלמא בלא טפילה איירי דאי אין ששרה בו פתו פריך ניפטריה פת מאי קשיא ליה היכא אמרינן דלא פטריה פת כה"ג. ונראה לר"י דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה כגון בשר ודגים וירק וכל דבר מליח שרגילים לאכול עם הפת בתוך הסעודה אע"פ שאכלו בלא פת וכן פירש בערוך ערך דבר ודלא כרש"י שפירש שטעונין ברכה לפניהם וכן דייסא ורמוליי"ש כיון שבעיקר סעודה רגילין להיות וכן כל המשקין שבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה חשיבי ואין טעונין ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם חוץ מן היין הואיל וגורם ברכה לעצמו טעון ברכה לפניו כדתנן במתני' אבל לא לאחריו כדמוכח בע"פ בעובדא דתלמידי דרב דהדר בריך אכסא קמא ואכסא דברכתא אלמא לא בריך בתרי כסי שבתוך הסעודה על הגפן ועל פרי הגפן דאי בריך א"כ הוי הפסק בלא ברכת המזון. ועל המים שבתוך הסעודה כתב במחזורים שיש לברך, והטעם פירש ריב"ן דדוקא פת פוטרת כל מיני דזייני חוץ מן היין אבל מים דלא זייני לא כדתנן הנודר מן המזון מותר במים ומלח להכי לא פטר. והר"ר יוסף פירש דשאר משקין לא חשיבי באין מחמת הסעודה חוץ מן היין דגריר ומתאוה אדם לאכול על ידו ולהכי פריך יין נמי ניפטריה פת ופירש דעל כל משקה יש לברך באמצע הסעודה. אבל רבינו תם ור"י לא היו נוהגין לברך על שום משקה חוץ מן היין וכן נוהגין בצרפת ומי שמברך על המים יש לו לברך על כל פעם ופעם דחשיב נמלך ע"כ וכן כתב בסדר רב עמרם שצריך לברך על כל פעם ופעם וכתב מדאמר למעוטי היכא דהנקתיה אומצא הא לאו הכי מברך ובה"ג כתב דלא צריך לברך אלא הוא זימנא קמייתא וכתב רבינו שמחה וכן עמא דבר כה"ג. הנה מורי רבינו שחי' ז"ל כשאין לו יין כדי לברך עליו ולפטור שאר משקין אז הוא מברך על המים קודם ברכת המוציא ונטילת ידים על דעת לשתות עד אחר המזון. ולהגמוניות שהן דקות שקורין גיל"ש בלעז נראה דלא פטרה להו פת מברכה שלפניה דלא חשיבי מחמת הסעודה טפי מפת הבאה בכסנין בתוך הסעודה שטעונין ברכה לפניהם ולא לאחריהם. ויש להסתפק אם אדם אוכל בתחלת הסעודה פת ופירות והן עיקר סעודתו אם יברך עליהם אם לאו כי סברא הוא שלא יברך עליהם כדאמרי' בירושלמי רב הונא אכל תמרים עם פתא אמר ליה חייא בר אשי פליג את על רבך שבקן לבתר מזונך ואת מברך תחלה וסוף אמר ליה אינון עיקר מגיסתי פי' עיקר אכילתי והיכא דבאמצע סעודה אוכל פירות עם הפת איכא למיחלי כיון דאין דרך ללפת בהן את הפת טעונין ברכה לפניהם והא דאמר ליה שבקן לבתר מזונתא ולא לאמצע מזונות משום דלבסוף קאמר ליה וצ"ע. ויראה שכיום דאוכל פירות בסעודה יאכל מעט קצת בלא פת תחלה ומברך עליהן ואח"כ יאכלם בין בפת בין בלא פת ע"כ: [י] פירש ר"י כגון פירות שאין רגילין ללפת בהן הפת ואין באין להשביע אלא לעבל המאכל ע"כ: [כ] פירוש לאחר שמשכו ידיהם מן הפת קודם ברכת המזון ודין זה אינו נוהג בזמן הזה כי אין אנו מושכין ידינו מן הפת עד ברכת המזון והוי הכל תוך הסעודה עד שיברכו ברכת המזון ע"כ: **יב** [ל] לשון מורי ש' אבל בזמן הזה אין רגילין לקבוע עצמן לשתות בקבע אחר אכילה קודם ברכת המזון ואחר שמשכו ידיהם מן האכילה צריכין לחזור ולברך כמו בשאר ימות השנה לדידהו. ואותן בני אדם שמבדילים על השלחן פסק רבינו יוסף ז"ל שאין צריכין לחזור ולברך בורא פרי הגפן בתוך הסעודה אע"ג דהבדלה יכולה להיות שלא במקום סעודה כיון דהשתא ודאי במקום סעודה הבדיל אין צריך לחזור ולברך דהא תנן בירך על היין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון היכא דדעתו לשתות וה"ה הכא כיון דדעתו לשתות תוך הסעודה. ועוד דע"כ לא קא מיבעיא פרק כיצד מברכין אלא שבירך על היין שבתוך המזון אם פטר שלאחר המזון דהא לשרות וזה לשתות דלא אתי לשרות ומפיק דלשתות אבל איפכא פשיטא דפטר דלשתות דעדיף פטר דלשרות ועוד דבפרק ע"פ משמע דרבי יוחנן [סבר] יש קידוש שלא במקום סעודה ואפ"ה אית ליה אף ידי יין יצאו שיצא בין קידוש ידי ברכת בורא פרי הגפן ואע"ג דר' יוחנן איתותב ה"מ בשינוי מקום אבל באותו מקום עצמו פשיטא דיצא וה"ה להבדלה כדפרישית וכ"ש דביין קידוש דיצא לדידן דקי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה ע"כ: [כתב הטור בשם הראב"ד דבמקומות שהיין מצוי אין חילוק בין שבת וי"ט לחול שלעולם דעתו גם על שלאחר המזון ע"כ וע"ש]: °[וכן הסכים הטור דלא כרש"י דפירש טעמא משום שאין לב המסובין אל המברך אלא לבלוע ובענין דעת שומע ומשמיע דהא אע"פ שאוכלין יכולין לכוין לשמוע ויוצאין בשמיעה אלא טעמא דירושלמי שאין יכולין לענות אמן ואפילו אם שומע כעונה חיישינן שמא יענה אמן ואיכא סכנה ע"כ]: וכן

מגדל עוז

נטל אוכל ובירך כו' עד נתכוון לכתחלה. בירושלמי דפרק כיצד מברכין: **יא יב** דברים הבאים בתוך הסעודה כו' עד סוף הפרק. פרק כיצד מברכין (דף מ"א):

נסים